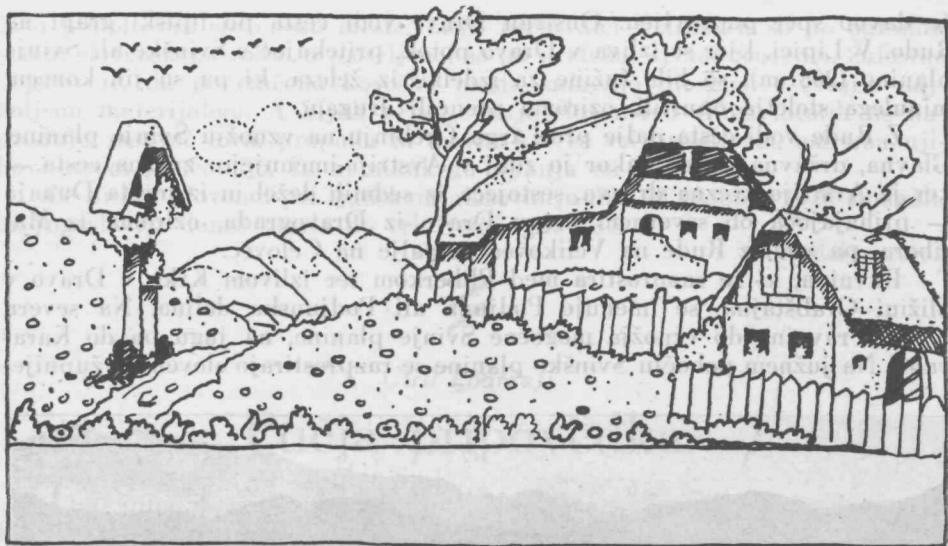

Ivan Karintijofil:

Od Pliberka do Brda.

1. Od Pliberka do Celovca.

Dragi otroci! Že davno so minule počitnice in vi se spet pridno učite. Ne bo vas pa oviralo pri učenju, marveč spopolnilo bo vaše zemljepisno znanje in vaše poznavanje slovenske zemlje, če napravimo izlet na Koroško. Peljali se bomo (samo v duhu seveda) preko cele Slovenske Koroške od Pliberka na Spodnjem Koroškem pa do Brda v Ziljski dolini. To je razdalja nad sto kilometrov v zračni črti, približno toliko, kot znaša razdalja od Ljubljane do Maribora ali pa od Jesenic do Novega mesta.

Vzemite v roko zemljevid slovenskih deželá in poiščite Mežiško dolino! To je oni del Slovenske Koroške, ki je pripadel po mirovni pogodbi Jugoslaviji. Glavni kraji Mežiške doline so: Črna, Mežica, Prevalje, pol ure hodá zapadno od Guštanja. Prevalje na zemljevidu niso zaznamovane, četudi so mnogo pomenljivejše nego Poljana, so sedež okrajnega glavarstva in kot župnija štejejo blizu 5000 duš. Tu na Prevaljah so se po odhodu iz Celovca nekaj let tiskale knjige Mohorjeve družbe. Zdaj je sedež te največje slovenske književne družbe v Celju. Znamenita kraja Mežiške doline sta še Guštanj s tovarno za železo in Dravograd že čisto ob štajerski meji.

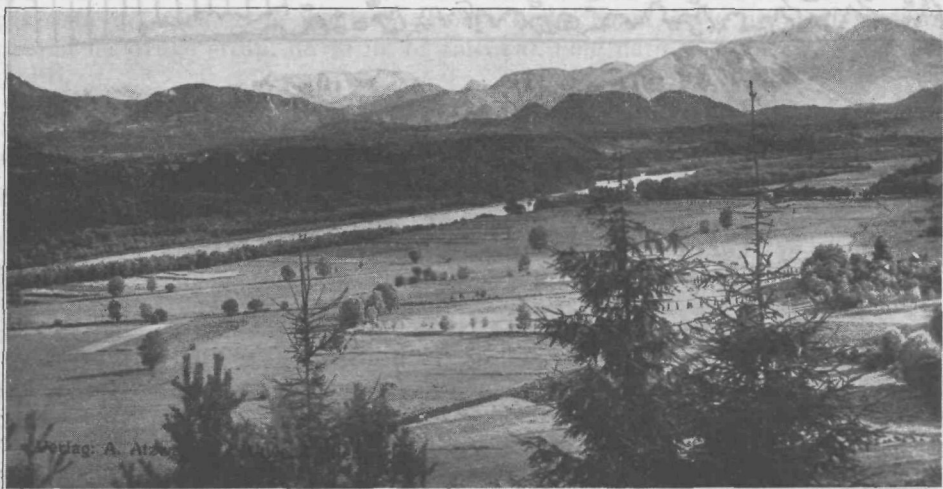
Prva postaja, če se pripeljemo iz Mežiške doline v Avstrijo, je Pliberk. Malo mestece, nad katerim se dviga Turnov grad. Pliberk leži v popolnoma slovenskem ozemlju. Vsa pliberška okolica je slovenska, tudi v Pliberku znajo vsi domačini slovenski, a so povečini nemškega mišljenja. Šola je tam, izvzemši veronauk prvih par let, popolnoma nemška. Z žalostjo moramo povedati: Nikoli se še niso koroški Slovenci tako hitro, tako temeljito in tako po načrtu ponemčevali ko v sedanji dobi, in glavni grobokop Slovencev na Koroškem je ponemčevalna šola.

Pliberk je eno uro hodá oddaljen od Drave. Proti Dravi vodi lepa cesta. V globoki grapi teče Drava in preko nje vodi železen most. Ta most je bil pred desetimi leti, v dobi bojov za Koroško, razstreljen. Seveda je

že davno spet popravljen. Onstran Drave vodi cesta po lipiški grapi na Rudo. V Lipici, kjer se izliva v Dravo potok, pritekajoč s Svinške ali Svinje planine (2081 m), so bile fužine za izdelke iz železa, ki pa so jih koncem minulega stoletja opustili, oziroma prenesli drugam.

Z Rude vodi cesta dalje proti trgu Grebinju na vznožju Svinje planine. Glavna, državna — ali kakor jo zdaj v Avstriji imenujejo: zvezna cesta — ker je Avstrija zvezna država, sestojeca iz sedmih dežel in iz mesta Dunaja — prihajajoča ob severnem bregu Drave iz Dravograda, oziroma iz Maribora, pa vodi z Rude na Velikovec in dalje na Celovec.

Ravnina, ki se razprostira med Pliberkom ter izlivom Krke v Dravo v bližini Grabštajna, se imenuje Podjuna ali Podjunska dolina. Na severu sega ta ravnina do vznožja mogočne Svinje planine, na jugu pa do Karavank. Na južnem pobočju Svinške planine se razprostirajo slovenske župnije:

Pogled v Podjuno pri Velikovcu. (V ozadju je Obir na desni in Savinjske Planine na levi.)

Djekše (1159 m visoko), Kneža (1161 m) in Krčanje (1049 m). Drava preseka Podjuno v severni in južni del. Glavna naselbina Podjune južno od Drave je Pliberk, glavna naselbina severno od Drave pa Velikovec. Rodovitnejša je Podjuna severno nego južno od Drave.

Kakor Kranj gleda doli na Savo, tako stoji Velikovec na višini nad Dravo. Obe mesti sta stari in svoj čas se je vršil med njima živahen promet preko Jezerskega viha. Tudi z ozirom na število prebivalstva sta si obe mesti približno enaki. Nemške šole so Velikovec zelo ponemčile, a vsa velikovška okolica je slovenska. Tudi v mestu samem, v Velikovcu, v vseh trgovinah in gostilnah znajo slovenski in ob tržnih dneh, v sredah, ves Velikovec govori po slovensko. Predmestna župnija je Št. Rupert, kjer stoji slovenska šola sv. Cirila in Metoda. Največ zaslug za zgraditev in prospevanje te šole si je pridobil dolgoletni šentrupertski župnik, vneti slovenski rodoljub Franc Treiber. A po zgubljenem plebiscitu je moral župnik Treiber zapustiti Slovenski Korotan, šolo sv. Cirila in Metoda pa so Nemci po plebiscitu zaprli in je niso odprli do današnjega dne.

V dobi pred ljudskim glasovanjem je stanoval v Velikovcu general Maister. Če bi bil ostal Velikovec v jugoslovanski državi, bi bil v kratkem

času popolnoma slovensko mesto, kajti prebivalci Velikovca so po ogromni večini slovenskega rodu in priseljenci so po pretežni večini Slovenci. Žalostno dejstvo je, da ponemčena koroška mesta zalagajo Slovenci s svojim najboljšim materijalom. A kljub priseljevanju slovenstvo v teh mestih ne napreduje, marveč hira, propada in umira, ker se vsi priseljenci, oziroma njihovi otroci ponemčijo. In ni nikakega upanja na boljše čase.

Če bi bili Slovenci pri ljudskem glasovanju dne 10. oktobra 1920 zmagali, bi Jugoslavija danes segala do vrh Svinje planine.

(Nadaljevanje.)

Ciril Podržaj:

Ptičja pripovedka.

Tudi ptice imajo svoje pravljice. Nekatere so lepe, srčkane, druge pa žalostne.

Eno žalostno!

Za deveto goro, za deveto dolino, za deveto vodo rase zakleta jablana. Rase, rase, a nesrečna je. Zazeleni, zacvete, velika je, košata je, v cvetju je, pa pridejo hrošči, črvi, gosenice, polži, pa vrtajo in ubadajo, grizejo in razjedajo deblo, veje, liste, popke in cvetje. Prekrasno drevo začne hirati in hira, hira, dokler ne zvene popolnoma in se posuši, še preden se je eno samo črvido jabolko pokazalo na vejici.

Ko je pa jablana že čisto vela, onemogla in razjedena, takrat jo od koreninic in korenin do vrha krone prešine nova moč, brezštevne rane se v hipu zacelijo, in zakleta jablana je spet široka in košata, zelena in cvetoča.

Toda sovražniki so že spet tu. Takoj začno rezati in ubadati, vrtati in razjedati. V kratkem je drevo spet velo in onemoglo. Ko se pa posuši, se spet pomladi in spet pridejo rablji in se jablana spet posuši in spet pomladi — in tako gre dalje v brezkončnost.

Nesrečna jablana si želi smrti, pa smrt noče priti. Želi si, da bi prišla sekira in jo posekala, pa sekira ne pride. Želi si, da bi prihrule vode in jo izpodkopale in izrvale, pa voda ni. Želi si, da bi treščila vanjo strela in jo požgala ali razklala, pa tudi to se ne bo zgodilo.

Čar je zapisan na drevesu, da se ga nihče ne sme dotekniti in ga končati.

Ko bi vsaj ptičke prišle in pozobale hrošče, pozobale gosenice, izvlekle črve!...

Pa ne sme nobena ptica sesti na to začarano jablano. Če ptica le prileti tja in sede na vejo, se veja pod njo odlomi, ptico pa prevzame strah, da zbeži in odleti v smrtni grozi. Pa ptice vedo o tem, in že davno jablana nobene ptice ni niti oddaleč mogla videti.

Toda zakleta jablana pozna ptičke in hrepeni po njih. Kako želi in hrepeni gledati v svojih vejah gnezdo, majhno, ljubko gnezdece, da bi v njem gostolele in bile vesele in jablani delale družbo mlade ptičke!

A tega nesrečna jablana ne bo čakala. Zakleta in začarana je, da mora živeti brez prijateljev in pomočnikov, da mora umirati, a ne umreti; da mora trpeti, pa brez upanja, da bo kdaj trpljenja konec.

Nobena ptica pa ne ve, kaj je ubogo drevo zagrešilo in kakšna huda krivda je nad njim...